

**Методика розслідування
кримінальних правопорушень
проти громадського порядку:
наукові та праксеологічні
засади**

Монографію присвячено аналізу складного та багатоаспектного явища – розслідуванню кримінальних правопорушень проти громадського порядку. В роботі, з урахуванням сучасного стану розвитку наук криміналістики та кримінального процесу розглянуто особливості розслідування відповідної категорії протиправних діянь.

Автором виокремлено структурні елементи криміналістичної характеристики досліджуваного виду кримінальних правопорушень та сформульовано їх чітку структуру з відповідними кореляційними зв'язками. Значна увага направлена на висвітлення планування та організації розслідування визначених діянь (планування розслідування; обставини, що підлягають встановленню; типові слідчі ситуації). Також було акцентовано увагу на особливостях проведення окремих слідчих (розшукових) дій та взаємодії різних підрозділів правоохоронних органів в досліджуваній категорії кримінальних проваджень. Крім того, висвітлено особливості подолання протидії розслідуванню та профілактики кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

Для науковців, викладачів, докторантів, ад'юнктів і аспірантів, курсантів, студентів та слухачів юридичних закладів вищої освіти, працівників прокуратури, Національної поліції та Служби Безпеки України, адвокатів та суддів, усіх тих, хто виявляє інтерес до юридичної науки та правоохоронної практики.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	6
ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1	
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	
1.1 Кримінальні правопорушення проти громадського порядку як об'єкт криміналістичних досліджень	12
1.2 Сутність, структура та значення методики розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку	29
РОЗДІЛ 2	
КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	
2.1 Концепція криміналістичної характеристики та її значення для методики розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку	44
2.2. Криміналістичний аналіз способу вчинення кримінальних правопорушень проти громадського порядку та предмету злочинного посягання	59
2.3 Загальна характеристика обстановки вчинення кримінального правопорушення та його слідової картини	84

2.4 Особа злочинця та особа потерпілого як елементи криміналістичної характеристики	103
--	-----

РОЗДІЛ 3

НАУКОВІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

3.1 Початок досудового розслідування і коло обставин, котрі необхідно встановлювати в досліджуваній категорії кримінальних проваджень	126
3.2 Типові слідчі ситуації у підвищенні ефективності розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку	141
3.3 Взаємодія працівників правоохоронних органів при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку	165

РОЗДІЛ 4

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

4.1 Поняття та класифікація засобів тактичного забезпечення	181
4.2 Тактика проведення слідчих (розшукових) дій для отримання інформації з матеріальних відображень	195
4.3 Організаційно-тактичні основи проведення слідчих (розшукових) дій для отримання інформації з особистісних джерел	231
4.4 Особливості проведення слідчих (розшукових) дій для отримання інформації зі змішаних джерел	255

РОЗДІЛ 5	
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ	
КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ	
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ	
ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	
5.1 Міжнародний досвід розслідування та протидії кримінальним правопорушенням проти громадського порядку	287
5.2 Криміналістичні засоби й методи подолання протидії розслідуванню кримінальних правопорушень проти громадського порядку	302
5.3 Науково-методичні аспекти виявлення причин й умов, що сприяють учиненню кримінальних правопорушень проти громадського порядку	315
ВИСНОВКИ	330
БІБЛОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ	340

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ГПУ – Генеральна прокуратура України
ГУНП – Головне управління Національної поліції
ДСР – Департамент стратегічних розслідувань
див. – Дивитися
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЗО – Злочинні організації
КК – Кримінальний кодекс України
КПК – Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС – Міністерство внутрішніх справ України
м. – Місто
НСРД – Негласна слідча (розшукова) дія
НДЕКЦ – Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
ОГ – Організовані групи
ОМП – Огляд місця події
ОРД – Оперативно-розшукова діяльність
ОРЗ – Оперативно-розшукові заходи
п. – Пункт
СБУ – Служба безпеки України
СРД – Слідча (розшукова) дія
СІЗО – Слідчий ізолятор
СОГ – Слідчо-оперативна група
ст. – Стаття
с. – Сторінка
т. ін. – Таке інше
ч. – Частина

ПЕРЕДМОВА

Громадяни мають рівні конституційні права й свободи та є рівними перед Законом, як вказано у статті 24 Конституції України. Але, у той же час, виникає небезпека зловживання окремими особами власними правами всупереч побажанням та волі інших людей. Тому обов'язком держави є повселюдне забезпечення прав й свобод завдяки діяльності відповідних інституцій, а також їх відновлення у разі порушення. В розрізі зазначеного, особливо небезпечним вбачається вчинення кримінальних правопорушень проти громадського порядку. В багатьох випадках, особи вважають свої дії правомірними або «точно незлочинними», наприклад, нецензурна лайка, порушення діяльності підприємств та ін. Вказані діяння переважно є складовими способу вчинення хуліганства, масових заворушень, групових порушень громадського порядку.

Крім того, футбольні хулігани, члени окремих радикальних рухів, учасники політичних партій можуть вчиняти зазначені діяння у разі проведення відповідних заходів: політичних мітингів, футбольних матчів, зборів різних спільнот відповідно до віросповідання або гендерної приналежності. У цих випадках, вчинення досліджуваної категорії протиправних діянь можливе не тільки у різних регіонах України, але й за її межами. Зважаючи на це, діяльність різних державних органів повинна бути злагодженою та мати відповідну міжнародну співпрацю, а також використовувати передовий міжнародний досвід інших країн.

Відповідно до статистичних відомостей Генеральної прокуратури України у 2013 р. обліковано 6331 фактів учинення

кримінальних правопорушень проти громадського порядку, тоді як повідомлення про підозру були вручені у 3146 провадженнях, 2014 р. – 5158, повідомлення про підозру – у 2266 провадженнях, 2015 р. – 4171, повідомлення про підозру – у 1762 провадженнях, 2016 р. – 4000, повідомлення про підозру – у 1535 провадженнях, 2017 р. – 3464, повідомлення про підозру – у 1734 провадженнях, 2018 р. – 3378, повідомлення про підозру – у 1652 провадженнях, 2019 р. – 3432, повідомлення про підозру – у 1738 провадженнях, а за 9 місяців 2020 р. – 2173, з яких повідомлення про підозру вручено лише у 1091 кримінальному провадженні. З огляду на наведені статистичні показники, стає зрозуміло, що загальна кількість протиправних діянь досліджуваної категорії постійно має досить високий рівень.

Слід зазначити, що залежно від конкретного періоду, стану суспільного, економічного й політичного життя в державі вказані злочинні прояви можуть миттєво зростати. Так, у 2013 році було обліковано лише 5 випадків масових заворушень, тоді як у 2014 році – 148 таких протиправних діянь. Тобто майже у 30 разів більше. Також красномовним є кількість пред'явлення підозри в кримінальних провадженнях досліджуваної категорії. Як бачимо, їх з року в рік пред'являється лише близько 50%. Вказане свідчить про недосконалість методики розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку, в той час, як безпосередня діяльність різноманітних підрозділів правоохоронних органів (Національної поліції України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань) потребує сучасного й постійного оновлення та удосконалення з урахуванням вимог практики.

Окремі аспекти вказаної проблеми у галузєво-предметному плані висвітлювали вчені-юристи, зокрема: Ю. П. Аленін, Л. І. Аркуша, О. Я. Баєв, І. В. Басиста, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, Р. С. Белкін, А. І. Винберг, А. Ф. Волобуєв, В. І. Галаган, І. Ф. Герасимов, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, Ю. М. Грошевий, В. В. Дараган, О. М. Джужа, Л. Я. Драпкін,

В. Г. Дрозд, В. А. Журавель, В. П. Захаров, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, О. В. Кириченко, А. М. Кислий, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, І. П. Козаченко, В. П. Колмаков, В. О. Коновалова, В. П. Корж, М. В. Корнієнко, В. С. Кузьмічов, В. В. Лисенко, В. К. Лисиченко, Л. М. Лобойко, В. Г. Лукашевич, Є. Д. Лук'янчиков, Г. А. Матусовський, С. І. Мінченко, Д. Й. Никифорчук, О. В. Одерій, В. Л. Ортинський, І. В. Пиріг, М. А. Погорецький, М. І. Порубов, О. В. Пчеліна, М. В. Салтевський, М. Я. Сегай, Д. Б. Сергеева, С. В. Слїнько, С. М. Стахівський, Р. Л. Степанюк, А. В. Столітній, М. П. Стрельбицький, В. Є. Тарасенко, Р. В. Тарасенко, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, В. В. Тіщенко, В. Г. Уваров, Л. Д. Удалова, І. Ф. Харабєрюш, П. В. Цимбал, М. С. Цуцкірїдзе, К. О. Чаплинський, С. С. Чернявський, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, М. Г. Щербаковський, Б. В. Щур, В. В. Юсупов, О. О. Юхно, М. П. Яблоков та ін.

Окремим проблемним питанням розслідування досліджуваної групи протиправних діянь, їх криміналістичним, кримінологічним та кримінально-правовим аспектам присвятили свої роботи такі науковці: О. В. Антонюк, В. І. Бояров, М. С. Бушкевич, О. І. Возгрїн, А. О. Войтко, С. С. Герасимчук, М. М. Єфімов, В. І. Захаревський, А. М. Лазєбний, Н. О. Кононенко, А. О. Крикунов, Л. О. Кузнецова, О. П. Кузьменко, В. В. Налуцишин, Г. І. Піщенко, П. В. Шалдирван, А. С. Шевченко та ін.

Серед сучасних наукових досліджень, які мають спеціалізований теоретичний і практичний характер, а також є підґрунтям для формування концепційно-сутнісної моделі розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку варто виокремити такі праці: М. М. Єфімова «Криміналістична характеристика та особливості розслідування хуліганства» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), Н. О. Кононенко «Розслідування хуліганства, вчиненого під час проведення спортивно-масових заходів» (м. Дніпро, 2016 р.), М. А. Очеретяний «Криміналістична характеристика та особливості розслідування хуліганства, вчиненого групою осіб» (м. Київ,

2016 р.), А. М. Лазебний «Використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку» (м. Ірпінь, 2016 р.), К. В. Бахчев «Розслідування хуліганства, вчиненого неповнолітніми» (м. Дніпро, 2017р.), О. В. Антонюк «Розслідування хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або задалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень» (м. Дніпро, 2017 р.), О. П. Кузьменко «Початковий етап розслідування масових заворушень» (м. Київ, 2017 р.), С. С. Герасимчук «Розслідування хуліганства, пов'язаного з опором представників влади або громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку» (м. Дніпро, 2018 р.), А. С. Шевченко «Розслідування хуліганства, вчиненого під час виборчого процесу в Україні» (м. Київ, 2019 р.), А. О. Войтко «Криміналістична характеристика та розслідування групового порушення громадського порядку» (м. Київ, 2020 р.), П. Р. Трясун «Криміналістична характеристика та особливості розслідування хуліганства, вчиненого у публічних місцях» (м. Київ, 2020 р.).

Варто наголосити на тому, що в зазначених працях науковці досліджували розслідування окремих складів кримінальних правопорушень проти громадського порядку. Так, виокремлено деякі питання видових й внутрішньовидових методик розслідування протиправних діянь, кваліфікованих за статтями 293–296 КК України. У той же час, у зв'язку зі змінами в нормативно-правовому забезпеченні низка домінант певним чином втратила свою актуальність. Крім того, деякі питання вказаної проблематики потребують подальшого розвитку.

Зважаючи на відкритий характер досліджуваної категорії протиправних діянь, вимагають удосконалення криміналістичні засоби й методи збирання доказової інформації з матеріальних й особистісних джерел. Також необхідно визначити засоби профілактичної діяльності уповноважених осіб у досліджуваній категорії кримі-

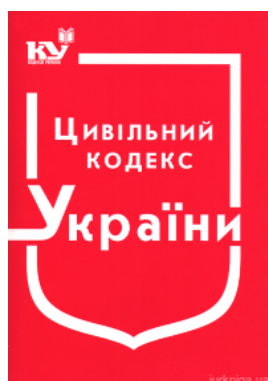
нальних проваджень. З огляду на зазначені чинники необхідно вказати на високу актуальність досліджуваної тематики, а також її теоретичне та праксеологічне значення, чим і зумовлено обрання вказаного напряму наукового дослідження.

Зазначене свідчить про актуальність досліджуваної тематики, її науково-теоретичну та практичну значущість. Монографія, що знаходиться у ваших руках, є спробою розкрити дану проблематику і надати теоретичне підґрунтя для майбутнього розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку працівниками правоохоронних органів України.

Книги, які можуть вас зацікавити

Кодекс адміністративного судочинства України

Цивільний Кодекс України

Цивільний процесуальний кодекс України

Кримінальний процесуальний кодекс України

Кримінальний кодекс України

Практика проваджень в антикорупційних справах

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт](#) →